

**БОШЛАНҒИЧ СИНФ ЎҚУВЧИЛАРИДА ИЖОДИЙ ФАОЛИЯТНИ
РИВОЖЛАНТИРИШГА ҚАРАТИЛГАН ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ**

Шарофутдинова Раънохон

Абдужабборов Абдухалим

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7954903>

Аннотация. Технология дарсининг энг муҳим жиҳатларидан бири бу ўқувчиларнинг ўзи бажарган ишларидан қониқиш хиссини туйишига эришиш ҳисобланади. Бу жараён аксарият дарсларнинг якуний қисмида олиб борилади. Дарсинг охирги босқичи-натижаларни таҳлил қилиш, иш юзасидан ҳисобот тузиш, бажарган фаолияти ҳақида ахборот бериш, тайёрланган буюмни текишириш, баҳолаш кабиларни ўз ичига олади. Айрим дарсларда иш юзасидан ҳисобот талаб қилиш алоҳида дарс босқичига кирмайди. Буюм тайёрлаш жараёнида ҳар бир фаолият бажариб бўлингандан сўнг ўқувчилар навбат билан ҳисобот беришлари ҳам мумкин. Амалиётда ўқитувчилар технология дарсларида нарса буюм тайёрлаш жараёнида якуний натижани таҳлил қилишга устуворлик бериши кузатилди.

Калим сўзлар: Технология, ижодий фаолият, ижодкорлик, бошланғич синф.

**EDUCATIONAL TECHNOLOGIES AIMED AT THE DEVELOPMENT OF CREATIVE
ACTIVITY IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS**

Abstract. One of the most important aspects of a technology lesson is to make students feel satisfied with their work. This process is carried out at the end of most lessons. The last stage of the lesson includes analysis of the results, preparation of a report on the work, providing information about the completed activities, inspection of the prepared product, evaluation, etc. Requesting a report on the work in some lessons is not included in a separate lesson phase. Students can also take turns reporting after completing each activity during the production process. In practice, it was observed that teachers give priority to the analysis of the final result during the preparation of an object in technology classes.

Key words: Technology, creative activity, creativity, elementary school.

**ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ТЕХНОЛОГИИ, НАПРАВЛЕННЫЕ НА РАЗВИТИЕ
ТВОРЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ**

Аннотация. Одним из важнейших аспектов урока технологии является получение учащимися чувства удовлетворенности своей работой. Этот процесс осуществляется в конце большинства уроков. Последний этап занятия включает в себя анализ результатов, подготовку отчета о работе, предоставление информации о выполненных мероприятиях, осмотр подготовленного продукта, оценку и т.д. Запрос отчета о работе на некоторых уроках не входит в отдельный этап урока. Студенты также могут по очереди отчитываться после завершения каждого действия в процессе производства. На практике было замечено, что учителя при подготовке объекта на уроках технологии отдают приоритет анализу конечного результата.

Ключевые слова: Технология, творческая деятельность, креативность, начальная школа.

Узлуксиз таълим тизимида қўлга киритилаётган инновацион ўзгаришларнинг мазмун-моҳияти, самарадорлиги кўпроқ бошланғич таълимга ҳам тегишли, дейишимиз мумкин.

Чунки бошланғич таълимда ўқувчилар саводхонлик асослари, ҳисоблаш тафаккури, меҳнат кўникмалари ва шахс маънавияти элементлари билан қуроллантирилади ҳамда юқори синфларда ўқитиладиган фанлар асослари билан таништирилади. Шу сабабли ҳам замонавий таълим тизими, унинг мақсад ва вазифалари мамлакатимиз тараққиётига хизмат қиладиган таълим-тарбия жараёни олдига қўйилган муаммо ечимига мос бўлиши керак. Булар замонавий таълим тизимидаги таълим олувчиларнинг, хусусан, бошланғич синф ўқувчиларининг ўқув-билиш фаолиятни жамият тараққиёти даражасига мувофиқ равишда мунтазам юксалтириб боришни тақозо этади.

Бошланғич таълимида ўйин технологиялар ижодий фаолиятнинг бир шакли ҳисобланади. Бунда ўқувчи ижтимоий ва моддий борлиқни билиш, англаш ҳамда тушуниш асосида инсонларни жамиятдаги биргаликдаги иш фаолиятлари натижасида уларда ҳосил бўладиган тасаввурлари, фикрлари, эътиқодлари, ҳиссий кечинмалари ва ҳулқ-атворлари ривожланади.

Технология дарсларида ўқувчиларда креативлик, қўл меҳнати малакаларини шакллантириш-ўқитувчининг ўзи бу малакаларга қанчалик эгаллигига боғлиқ. Бунинг учун ҳар бир ўқитувчи мунтазам ўз устида ишлаши ҳамда нарса буюм тайёрлашнинг қулай ва қизиқарли йўллари излаб топиши лозим. Замонавий иш юритиш амалиётида тежамкорлик кўникмалари талаб этилмоқда. Бу кўникмалар иш учун вақт ва энергиянинг сарфланишида ҳамда ашёларни тўғри танлашда намоён бўлади. Бундан ташқари танланган иш турлари ҳамда воситалари ўқувчи ёши, қизиқишлари ҳамда гендер тамойилларига мос бўлиши ҳам жараёндан кутилган натижага эришишни кафолатлайдиган омиллардан ҳисобланади.

Технология дарсининг энг муҳим жиҳатларидан бири бу ўқувчиларнинг ўзи бажарган ишларидан қониқиш ҳиссини туйишига эришиш ҳисобланади. Бу жараён аксарият дарсларнинг якуний қисмида олиб борилади. Дарсининг охириги босқичи-натижаларни таҳлил қилиш, иш юзасидан ҳисобот тузиш, бажарган фаолияти ҳақида ахборот бериш, тайёрланган буюмни текшириш, баҳолаш кабиларни ўз ичига олади. Айрим дарсларда иш юзасидан ҳисобот талаб қилиш алоҳида дарс босқичига кирмайди. Буюм тайёрлаш жараёнида ҳар бир фаолият бажариб бўлингандан сўнг ўқувчилар навбат билан ҳисобот беришлари ҳам мумкин. Амалиётда ўқитувчилар технология дарсларида нарса буюм тайёрлаш жараёнида якуний натижани таҳлил қилишга устуворлик бериши кузатилди. Афсуски, ўқувчиларнинг барчасида меҳнат операцияларини бирдек муваффақиятли бажариш кўникмалари етарлича шаклланмаган бўлади. Демак, ҳамма ўқувчи ҳам дарсликда берилган намунага мос натижага бирдек даражада эришмаслиги табиий. Шунинг учун биз тадқиқот давомида технология дарсларида буюм тайёрлаш жараёни босқичлари ва ҳар бир босқичда амалга оширилиши лозим бўлган меҳнат операцияларининг ўқувчилар томонидан англаб етилишига эътибор қаратдик. Чунки технология дарсларининг оптимал натижалари ҳаётда зарур бўлган кундалик маиший юмушларни мустақил бажаришга тайёрлашни кўзда тутди.

XIX асрнинг охирида немис олими К.Гросс ўйинларни тизимли ўрганишга ҳаракат қилган бўлса, немис психологи К.Бюллер ўйинларни „қониқиш ҳосил қилувчи“ фаолият сифатида тадқиқ этади. Л.С.Виготский, А.Н.Леонтьевлар ўйинларни назарий жиҳатдан ижтимоий табиатига кўра маълум фаолиятига йўналтирилганлиги билан боғлаб, тадқиқ

этган бўлсалар, Д.Б.Элкониин шахс хулқини бошқаришни таркиб топтириб, уни такомиллаштирувчи фаолият сифатида талқин этадилар. Лекин ўйинларни ягона ва энг муҳим асосий хусусияти унинг таълимдаги аҳамиятидир [29].

Таълим ўқитувчи ва ўқувчиларнинг ҳамкорликдаги фаолияти ҳисобланиб, ушбу жараёнда шахснинг тараққиёти, унинг маълумоти ва тарбияси ҳам амалга ошади. Машғулотларда ўқитувчи ўз билими, кўникма ва малакаларини машғулотлар воситасида ўқувчиларга етказди, ўқувчилар эса уни ўзлаштириб бориши натижасида ундан фойдаланиш қобилиятига эга бўлади. Ўрганиш жараёнида ўқувчилар ўзлаштиришнинг турли кўринишларидан фойдаланишади, яъни ўзлаштирилаётган маълумотларни қабул қилиш, қайта ишлаш ҳамда амалиётга татбиқ этишда ўзига хос тафовутларга таянади. Таълим жараёнида ўқитувчи ва ўқувчиларларнинг дарс пайтидаги ҳамкорлиги, ўқувчиларнинг мустақил ишлаши, синфдан ташқари ишлар шаклида таълим ва тарбия масалалари ҳал этилади[24].

Маълумки, ҳозирги даврда таълимда илғор педагогик ва янги ахборот технологияларини татбиқ этиш ўқув машғулотларининг самарадорлигини оширибгина қолмай балки илм-фан ютуқларини амалиётда қўллаш орқали мустақил ва мантиқий фикрлайдиган, ҳар томонлама баркамол юксак маънавиятли шахсни тарбиялашда муҳим аҳамият касб этиб келмокда. Бундан кўринадики, таълим жараёнида интерфаол замонавий методлар, усуллар ва ахборот технологияларини ўқув жараёнида қўллашга бўлган қизиқиш кундан-кунга ортиб бормокда. Бундай бўлишининг сабабларидан бири, шу вақтгача анъанавий таълимда ўқувчилар фақат тайёр билимларни эгаллашга ўргатилган бўлса, замонавий технологиялардан фойдаланиш эса уларни эгаллаётган билимларини ўзлари кидириб топиш, мустақил ўрганиш ва фикрлаш, таҳлил қилиш, ҳатто якуний хулосаларни ҳам ўзлари келтириб чиқаришга ўргатади[24].

Ҳар бир дарсда ўқувчилар якка, жуфтликда ёки кичик гуруҳ бўлиб ишлаш орқали тайёрлаган буюмларининг ҳаётда зарурлиги ва бу буюм инсонларга нима учун хизмат қилишини муҳокама қилишга эътибор қаратиш лозим деган амалий хулосага келдик. Шундагина ўқувчилар тайёрланаётган буюмнинг моҳияти, ҳаётий заруратини хис қилган ҳолда иш бажаришга киришиши кузатилди. Мазкур жараёни ҳаётий мотивация эҳтиёжи сифатида талқин этган ҳолда дарсларда ўқувчиларнинг мушоҳадаларига алоҳида вақт ажратилди. Айнан шу жараёнинг қайта-қайта ташкил этилиши оилаларнинг ҳам технология дарсларига ҳамкорлигини кучайтиришга туртки бўлди. Ўқувчиларнинг берилган уй топшириқлари давомида оиладаги суҳбатлар орқали ҳар бир янги буюм ёки буюмнинг маълум бир бўлаги ҳақида ўрганиб келишларига эришилди.

Ҳар бир мавзу бўйича иш босқичлари ҳамда майда-майда қўл ишлари ўқувчиларда сабр тоқатлилиқ, бошлаган ишни охирига етказиш ҳамда ўртоқларига ёрдам бериш каби сифатларни таркиб топтириши технология дарсларининг ҳаётийлигини намоён этди.

Ўқувчиларнинг диққатини жараёнга жамлашда қуйидаги ёндашувлар яхши самара берди:

буюмнинг қанчалик якуний тайёр ҳолатига мос келишидан ҳам кўра, унга сарфланган вақтни аниқ белгилаш ва регламентни назоратга олиб туриш (бунда синфда соатнинг кўриниб турадиган жойда туришига эътибор қаратилди ва вақтни эслатиб турувчи репликалардан фойдаланилди);

ашёлардан тежамли фойдаланишни намоён этиш ва жараён якунида буни асослаб бериш (“... дан ... фойдаланилди, натижада ... тежалди, бу умумий ҳисобда ... сўмни ташиқил этади” каби нутқий ифодалардан фойдаланилди);

буюмнинг оригиналлигини намоён этишга ва буни асослаш имкон бериш ҳамда ўқувчининг бу ҳаракатларини алоҳида номинацияларда баҳолашга алоҳида эътибор қаратиш.

REFERENCES

1. Oljayevna, O., & Shavkatovna, S. (2020). The Development of Logical Thinking of Primary School Students in Mathematics. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 8(2), 235-239.
2. Uljaevna, U. F., & Shavkatovna, S. R. (2021). Development and education of preschool children. *Academicia: an international multidisciplinary research journal*, 11(2), 326-329.
3. Shavkatovna, S. R. N. (2021). Methodical Support Of Development Of Creative Activity Of Primary School Students. *Conferencea*, 74-76.
4. Shavkatovna, S. R. (2021). Developing Critical Thinking In Primary School Students. *Conferencea*, 97-102.
5. Shavkatovna, S. R. (2021). Methodological Support for The Development of Primary School Students' Creative Activities. *Texas Journal of Multidisciplinary Studies*, 2, 121-123.
6. Ra'noxon, S. (2022). BOSHLAG'ICH MAKTAB O'QUVCHILARIDA MATEMATIKAGA MUNOSABAT. *IJTIMOYIY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI*, 2(11), 203-207.
7. Shavkatovna, S. R. (2021). Improvement of methodological pedagogical skills of developing creative activity of primary school students. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(10), 289-292.
8. Шарофутдинова, Р., & Абдуллаева, С. (2022). ФИКРЛАШ ҚОБИЛИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА МЕНТАЛ АРИФМЕТИКА. *IJTIMOYIY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI*, 2(11), 235-239.
9. Maxamadaliyevna, Y. D., Oljayevna, O. F., Qizi, T. D. T., Shavkatovna, S. R. N., & Anvarovna, A. O. (2020). Pedagogical Features Of Mental Development Of Preschool Children. *Solid State Technology*, 63(6), 14221-14225.
10. Shavkatovna, S. R., & Gulbahor, R. (2021). THE IMPORTANCE OF MENTAL ARITHMETIC IN MENTAL DEVELOPMENT IN CHILDREN. *Conferencea*, 68-70.
11. Maxamadaliyevna, Y. D. O „ljayevna, ORF (2020). Tursunova Dilnavoz To „lqin qizi, Sharofutdinova Ra“ noxon Shavkatovna, Ashurova Oygul Anvarovna. Pedagogical features of mental development of preschool children. *Solid State Technology*, 63(6).
12. Mahpuza, A., Rahmatjonzoda, A., & Zilola, X. (2022). ATTITUDE TO MATHEMATICS IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS. *European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*, 2(11), 208-212.
13. Mirzaxolmatovna, X. Z., Nematovna, R. S., & Shavkatovna, S. R. (2022). FORMS OF THINKING IN THE PROCESS OF STUDYING MATHEMATICS. *European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*, 2(12), 259-263.

14. Maxamadaliyevna, Y. D., & O'ljayevna, O. R. F. (2020). Tursunova Dilnavoz To 'Iqin qizi, Sharofutdinova Ra'noxon Shavkatovna, Ashurova Oygun Anvarovna. Pedagogical features of mental development of preschool children. *Solid State Technology*, 63(6).
15. Ra'noxon, S., Mahpuza, A., & Rahmatjonzoda, A. (2022). THEORETICAL FOUNDATIONS FOR THE DEVELOPMENT OF LOGICAL THINKING WITH THE HELP OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(11), 881-885.
16. Mahpuza, A., & Rahmatjonzoda, A. (2022). THE USE OF MODERN PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN MATHEMATICS LESSONS IN ELEMENTARY SCHOOL. *European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*, 2(11), 213-217.
17. Shavkatovna, S. R. N. (2022). THE ROLE OF FOREIGN EXPERIENCES IN THE DEVELOPMENT OF CREATIVE ACTIVITY IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS. *American Journal of Interdisciplinary Research and Development*, 10, 128-133.
18. Шарофутдинова, Р. Ш. (2022). БОШЛАНҒИЧ СИНФ ЎҚУВЧИЛАРИДА ИЖОДИЙ ФАОЛИЯТНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МОДЕЛИ. *Central Asian Academic Journal of Scientific Research*, 2(3), 149-158.
19. Shavkatovna, S. R. (2023). DEVELOPMENT OF CREATIVE ACTIVITY OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS AS A SOCIO-PEDAGOGICAL NECESSITY. *Open Access Repository*, 4(03), 51-59.
20. Aminova, F., Ahlimirzayev, A., & Sharofiddinova, R. (2023). USING THE PRINCIPLE OF INTERDISCIPLINARY RELATIONSHIP IN STUDYING DIFFERENTIAL EQUATIONS IN SPECIALIZED SCHOOLS AND ACADEMIC LYCEUMS.
21. Iqboljon, S. (2022). Boshlang'ich Sinf O'quv Jarayonida Axborot Texnologiyalaridan Foydalanish. *Ijodkor O'qituvchi*, 2(20), 137-140.
22. Iqboljon, S. (2022). KOMPYUTER YORDAMIDA DARSLARNI TASHKIL ETISH. O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 1(9), 246-249.
23. Sharofutdinov, I. (2023). DEVELOPMENT OF ACMEOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE EDUCATORS IN THE CONDITIONS OF INFORMING EDUCATION. *International Bulletin of Applied Science and Technology*, 3(5), 424-429.
24. Sharofutdinov, I. (2023). THE ACTUAL STATUS OF THE METHODOLOGY OF DEVELOPING ACMEOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE EDUCATORS IN THE CONDITIONS OF INFORMING EDUCATION. *Академические исследования в современной науке*, 2(12), 206-213.
25. Sharofutdinov, I. (2023). BO 'LAJAK PEDAGOGLARNING AKMEOLOGIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINING AMALIYOTDA QOLLASH. Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования, 2(7), 54-58.
26. Sharofutdinov, I. (2023). PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK FANLARNING BO 'LAJAK PEDAGOGLARNING AKMEOLOGIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDAGI O 'RNI. *Общественные науки в современном мире: теоретические и практические исследования*, 2(6), 17-24.

27. Sharofutdinov, I. (2023). TA'LIMNI AXBOROTLASHTIRISH SHAROITIDA BO 'LAJAK PEDAGOGLARNING AKMEOLOGIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING PEDAGOGIK TIZIMI. *Инновационные исследования в современном мире: теория и практика*, 2(14), 13-19.
28. Sharofutdinov, I. (2023). TA'LIMNI AXBOROTLASHTIRISH SHAROITIDA BO 'LAJAK PEDAGOGLARNING AKMEOLOGIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH MODEL. *Наука и технология в современном мире*, 2(13), 77-84.
29. Sharofutdinov, I. (2023). STRUCTURE AND COMPONENTS OF THE DEVELOPMENT OF ACMEOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE EDUCATORS IN THE CONDITIONS OF EDUCATION INFORMATION. *International Bulletin of Applied Science and Technology*, 3(4), 574-580.
30. Sharofutdinov, I. (2023). FORMS OF SELF-DEVELOPMENT IN FUTURE PEDAGOGUES BASED ON THE ACMEOLOGICAL APPROACH IN THE PROCESS OF INFORMATIZATION OF EDUCATION. *Science and innovation*, 2(B3), 5-8.
31. Usmonjon o'g'li, S. I. (2022). TA'LIM TIZIMIDA RAQAMLI TEXNALOGIYA. *INNOVATIVE DEVELOPMENTS AND RESEARCH IN EDUCATION*, 1(12), 120-128.
32. Хошимов, Ў., & Ёкубов, И. (2003). Инглиз тили ўқитиш методикаси.
33. Тошева, Д. (2021). BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI EKOLOGIK TARBIYALASHDA XALQ OG'ZAKI IJODINING O'RNI VA PEDAGOGIK AHAMIYATI. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 1(1).
34. Vosiljonov, A. (2022). Basic theoretical principles of corpus linguistics. *Academicia Globe: Inderscience Research*, 3(2), 1-3.
35. Vosiljonov, A. (2022). LINGVISTIK TADQIQOTLARDA KORPUS O 'RGANISH OBYEKTI SIFATIDA. IJTIMOY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI, 2(11), 176-182.
36. Vosiljonov, A. (2022). PRAGMALINGVISTIKA VA UNING TAHLILIIY SHAKLLANISH TARIXI. *Science and innovation*, 1(B8), 99-105.
37. Vosiljonov, A. (2022). PRAGMALINGUISTICS AND THE HISTORY OF ITS ANALYTICAL DEVELOPMENT. *Science and Innovation*, 1(8), 99-105.
38. Vosiljonov, A., & Isaqova, X. (2023). EFFECTIVENESS OF MOTHER TONGUE EDUCATION IN THE PRIMARY GRADES. *International journal of advanced research in education, technology and management*, 2(2).
39. Buzrukova, D. M. (2023). "MUHABBAT" HISSIY KONSEPTINING TURLI LINGVOMADANIYAT VAKILLARI IDROKIDAGI TASVIRI. BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI, 3(1), 178-183.
40. Бузрукова, Д. (2022). ҲИС-ТУЙҒУЛАР УНИВЕРСАЛЛИГИ ВА ҲИССИЙ-ЛИСОНИЙ ОЛАМ МАНЗАРАСИГА ПСИХОЛИНГВИСТИК ЁНДАШУВ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(11), 239-242.
41. Mamurkhanovna, D. B. (2022). The Concept Of "Love" As An Important Element Of The Emotional World Landscape. *EPRA International Journal of Research and Development (IJRD)*, 7(5), 95-98.

42. Tursunova, D. T., Abobakirova, O. N., Buzrukova, D. M., Mahmudova, O. T., Ubaydullayeva, Z. H., & Kholmatova, N. N. (2022). Principal Principles And Important Factors Of Student Women's Social Activity. *Journal of Positive School Psychology*, 6262-6269.
43. Buzrukova, D. M. M. (2023). TARBIYACHI VA OTA-ONALARNING O 'ZARO HURMATGA ASOSLANGAN MULOQOTINING KALIT FAKTORLARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(4), 793-797.
44. Buzrukova, D. M. (2023). Muhabbat" konseptining lingvomadaniy o'ziga xosligi. *FarDU. ILMIY XABARLAR*, 1, 318-321.